

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

А.М. Коваленко

«28» серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ»

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта. Мова і література (російська)

освітня-програма/програми: Середня освіта (Російська мова і зарубіжна література)

Мова навчання: російська

Погоджено науково-методичною
комісією

факультету іноземної та слов'янської
філології

«28» серпня 2020 р.

Голова

Семеног О.М., доктор педагогічних
наук, професор

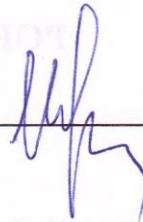
Розробник: Савченко З.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія літератури» розглянута і схвалена на засіданні кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Іванова І.Б., кандидат педагогічних наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
IV-й		IV-й	
Семестр			
VIII-й			
Лекції			
24 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
38 год.		8 год.	
Лабораторні			
Самостійна робота			
56 год.		104 год.	
Консультації			
2 год.		2 год.	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 120			

1. Мета вивчення дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні системи теоретико-літературних понять, необхідних для фахового аналізу художніх творів, виявлення їх відповідності основним тенденціям розвитку світового літературного процесу, демонстрації на прикладі різноманітних естетичних концепцій і наукових теорій складності й неоднозначності домінуючих літературознавчих категорій, визначенні місця літератури серед інших видів мистецтва та цілісного розуміння універсальності її засобів впливу на особистість читача.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Якість опанування дисципліни залежить від рівня філологічної компетентності студентів і передбачає наявність базових знань у таких галузях:

- вступ до літературознавства;
- філософія;
- історія зарубіжної літератури.

3. Результати вивчення дисципліни

1. Оволодіння культурою мислення, формування навичок сприймати, узагальнювати, аналізувати інформацію, ставити мету і вибирати оптимальні шляхи її досягнення;
2. Усвідомлення соціальної значимості своєї професії, висока мотивація до професійної діяльності;
3. Здатність демонструвати знання основних положень і концепцій в області теорії і історії літератури (літератур), теорії комунікації, філологічного аналізу та інтерпретації тексту, уявлення про історію, сучасний стан і перспективи розвитку філології;
4. Оволодіння базовими навичками збору і аналізу літературних фактів з використанням традиційних методів і сучасних інформаційних технологій.

За підсумками вивчення курсу студент повинен:

- знати особливості теорії літератури як розділу літературознавства, її сутність, структуру, специфіку;
- мати систематичні знання про природу художньої літератури, основні особливості її історичного розвитку, організації окремого літературного твору;
- мати знання про основні теоретико-літературні поняття і взаємозв'язки словесно-художньої творчості з іншими видами творчої і наукової діяльності людини;

- уміти проводити самостійний системно-цілісний аналіз художнього тексту;
- знати основні естетичні категорії та поняття науки про літературу, історію її розвитку (етапи, періоди, школи);
- уміти орієнтуватися в довідковій та науковій літературі з предмету, аналізувати джерела, представлені в списку рекомендованої літератури, застосовувати різні підходи, форми і методи аналізу літературного твору на практиці при написанні підсумкової контрольної роботи.

Перераховані результати освіти є основою для формування наступних компетенцій:

загальноосвітні:

- здатність удосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень;
- здатність до сприйняття, аналізу, узагальнення інформації, постановки мети і вибору оптимальних шляхів її досягнення;
- формування дослідницьких пріоритетів, прагнення до підвищення рівня компетентності;
- володіння основними методами, способами і засобами отримання, зберігання, переробки інформації, навички роботи з комп'ютером і в мережі Інтернет;
- професійні:
- готовність використовувати знання сучасних проблем науки і освіти при вирішенні освітніх та професійних завдань;
- здатність до самостійного освоєння нових методів дослідження;
- здатність самостійно здобувати за допомогою інформаційних технологій і використовувати в практичній діяльності нові знання і вміння, в тому числі в нових галузях знань;
- здатність здійснювати професійну та особисту самоосвіту, проектувати подальший освітній маршрут і професійну кар'єру;
- здатність аналізувати результати наукових досліджень і застосовувати їх при вирішенні конкретних освітніх і дослідницьких завдань;
- готовність використовувати індивідуальні креативні здібності для оригінального вирішення дослідницьких завдань;
- готовність самостійно здійснювати наукове дослідження з використанням сучасних методів науки;
- готовність до систематизації, узагальнення та поширення методичного досвіду (вітчизняного і зарубіжного) у професійній області;
- здатність застосовувати в науково-аналітичній, педагогічній та інших сферах професійної діяльності знання про сучасну словесну культуру;

профільні:

- усвідомлення місця філології в ряду наукових дисциплін, формування уявлень про професійні перспективи в цій галузі, мотивація до професійної діяльності;
- здатність розвивати і вдосконалювати свій рівень володіння методологією літературознавчих і текстологічних досліджень;
- здатність виокремлювати, професійно оцінювати і досліджувати значущі феномени літературного процесу в їх взаємодії з культурно-історичним контекстом;
- здатність використовувати в навчальній і професійній діяльності міждисциплінарні зв'язки;
- готовність отримувати і використовувати знання про актуальні теми в сучасному літературознавстві.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	Студент глибоко і повно засвоїв необхідні знання, уміння і навички: вільно володіє понятійною системою дисципліни «Теорія літератури», правильно вибудовує описові, порівняльні та класифікаційні характеристики літературних явищ, залучає до відповіді самостійно здобуту інформацію; усебічно аналізує художні твори за родовою, жанровою, стильовою специфікою, співставляє їх з подібними в інших національних літературах; наводить самостійно дібрані приклади, супроводжуючи їх повним та глибоким коментарем; самостійно вирішує пізнавальні пошукові завдання; у процесі висвітлення теоретичного матеріалу здійснює співставлення різних наукових точок зору, концепцій, підходів, посилається на наукові джерела та називає прізвиська науковців; демонструє розвинені навички критичного та абстрактного мислення; успішно реалізує здобуті теоретичні знання на практиці; на високому фаховому рівні виконав усі завдання, передбачені робочою програмою; отримав найвищу оцінку за виконання самостійної роботи.
B	Студент глибоко і повно засвоїв необхідні знання та вміння: вільно володіє понятійною системою дисципліни «Теорія літератури», правильно вибудовує описові, порівняльні та класифікаційні характеристики літературних явищ, залучає до відповіді самостійно здобуту інформацію; усебічно та ґрунтовно аналізує художні твори за родовою, жанровою, стильовою специфікою, співставляє їх з подібними в інших національних літературах; наводить самостійно дібрані приклади, супроводжуючи їх повним та глибоким коментарем; здатен вирішувати пізнавальні пошукові завдання; демонструє схильність до критичного мислення; успішно реалізує отримані теоретичні знання на практиці; належним чином виконав усі завдання, передбачені робочою програмою, отримав високу

	оцінку за виконання самостійної роботи
С	Студент засвоїв комплекс необхідних знань та умінь: вільно володіє понятійною системою дисципліни «Теорія літератури», правильно вибудовує описові, порівняльні та класифікаційні характеристики літературних явищ, залучає до відповіді самостійно здобуту інформацію; належним чином здійснює літературознавчий аналіз художніх творів, наводить самостійно добрані приклади; демонструє навички критичного мислення; правильно виконує практичні завдання, передбачені робочою програмою, отримав позитивну оцінку за виконання самостійної роботи
Д	Студент володіє основами знань, умінь і навичок з дисципліни «Теорія літератури»: понятійний апарат засвоїв неповно, припускається помилок у формулюванні понять, класифікаціях та порівнянні характеристик літературних явищ; має недостатньо розвинені навички літературознавчого аналізу художніх творів; самостійно опрацював належний обсяг інформації, але не усвідомлено – не завжди використовує опрацьовану інформацію у відповідях; виконує практичні завдання, припускаючись окремих помилок; має виконані, але не всі (не менше 60%) практичні завдання, передбачені робочою програмою; отримав позитивну оцінку за виконання самостійної роботи.
Е	Студент володіє основами знань, умінь і навичок з дисципліни «Теорія літератури»: понятійний апарат засвоїв неповно, припускається помилок у формулюванні понять, класифікаціях та порівнянні характеристик літературних явищ; має недостатньо розвинені навички літературознавчого аналізу художніх творів; самостійно опрацював не увесь належний обсяг інформації та не усвідомив її – не використовує опрацьовану інформацію у відповідях; виконує практичні завдання, припускаючись помилок; має виконані, але не всі (не менше 60%) практичні завдання, передбачені робочою програмою; самостійну роботу виконав не в повному обсязі.
FX	Студент не оволодів достатнім обсягом знань, умінь та навичок з дисципліни «Теорія літератури»: засвоїв менше 50% понятійного апарату; не схильний до критичного мислення; не володіє навичками аналізу художніх творів; самостійно опрацював незначну кількість тем; була спроба виконати самостійну роботу, але не отримав позитивної оцінки; практичні завдання виконані частково (до 40%).
F	Студент не оволодів достатнім обсягом знань, умінь та навичок з дисципліни «Теорія літератури»: засвоїв менше 50% понятійного апарату, не використовує теоретичні знання на практиці; не сформував навички літературознавчого аналізу художніх творів; не опрацював належну кількість тем; практичні завдання виконані частково (до 20%), самостійна робота не виконана.

5. Розподіл балів

Поточний контроль						Всього	Загальна сума балів
Розділ 1			Розділ 2				
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 2.1	T 2.2	T 2.3		
Поточний контроль						76	100
4	24	8	8	24	8		
Контроль самостійної роботи						24	
12			12				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Художественная литература как вид искусства

Тема 1.1. Сущность художественного творчества, его основные аспекты.

Художественное творчество как предмет изучения дисциплины «Теория литературы». Специфическая природа, генезис, закономерности развития художественной словесности как вида искусства. Эстетическая сущность художественного творчества. Методы и пути изучения художественного произведения.

Тема 1.2. Мир художественного произведения: объект и субъект изображения.

Специфика художественного произведения, этапы его создания. Взаимосвязь формы и содержания. Родовые и жанровые особенности

художественного произведения. Теория сюжетосложения. Сущность художественного образа, приёмы его создания. Хронотоп. Композиция и её виды. Стадиальность развития действия. Автор и персонаж в художественном произведении, их функциональная роль. Художественная речь.

Тема 1.3. Этапы развития мирового литературного процесса.

Понятие литературного процесса, стадиальность его развития. Литературный процесс в культурно-историческом контексте. Литературные эпохи. Литературные направления и течения. Литературный процесс с позиции диалога культур.

Розділ 2. Виды и методы анализа литературного произведения

Тема 2.1. Принципы организации анализа художественного произведения.

Особенности литературоведческого анализа художественного произведения. Анализ и интерпретация. Принцип целостности. Принцип единства формы и содержания. Особенности реализации принципа диалогизма. Принцип вариативности. Этапы работы с художественным текстом. Пути обеспечения реализации личностного принципа анализа художественного произведения.

Тема 2.2. Виды анализа художественного произведения.

Соответствие видов и форм анализа художественного произведения его природе. Выбор методики анализа художественного текста. Традиционные и инновационные виды анализа литературного произведения, их преимущества и интерпретационные возможности.

Тема 2.3. Контекстное изучение художественного произведения.

Художественное произведение как результат творческой деятельности писателя. Влияние биографического контекста на реализацию принципа диалогичности. Анализ художественного произведения в литературоведческом контексте. Литература как отражение культурных приоритетов нации. Специфика анализа художественного произведения в культурологическом контексте.

6.2. Структура і обсяг навчальної дисципліни

Назва розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма навчання					Заочна форма навчання				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекц.	пр.	конс.	с/р		го	лекц.	пр.	конс.
Розділ 1. Художественная литература как вид искусства										
Тема 1.1. Сущность	12	2	2	2	6	18				18

художественного творчества, его основные аспекты.										
Тема 1.2. Мир художественного произведения: объект и субъект изображения	32	6	12		14	34	2	2		30
Тема 1.3. Этапы развития мирового литературного процесса	18	6	4		8	12		2		10
Розділ 2. Види и методы анализа литературного произведения										
Тема 2.1. Принципы организации анализа художественного произведения	10	2	4		4	10				10
Тема 2.2. Виды анализа художественного произведения	30	4	12		14	24	2	2		20
Тема 2.3. Контекстное изучение художественного произведения	18	4	4		10	22	2	2	2	16
Кількість годин	120	24	38	2	56	120	6	8	2	104

Теми практичних (семінарських) занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Сущность художественного творчества, его основные аспекты. Литературное произведение как художественное целое	2	
2.	Идейно-тематический уровень произведения. Проблема смысла	2	
3.	Художественный образ. Специфика словесного образа	2	2
4.	Теория сюжетосложения. Сюжет и фабула. Сюжет и конфликт	2	
5.	Теория композиции. Внешняя и внутренняя композиция. Понятие точки зрения	2	
6.	Специфика художественной речи. Литературный язык и язык художественной литературы	2	
7.	Изобразительно-выразительные средства, их роль в художественной организации литературного произведения	2	
8.	Стадиальность развития художественной литературы. Понятия «литературный процесс», «литературное направление», «литературное течение», «творческий метод», «индивидуальный авторский стиль»	4	2

9.	Основные задачи литературоведческого анализа; границы его применимости. Анализ и интерпретация	2	
10.	Принципы организации анализа художественного произведения	2	
11.	Анализ художественного произведения с учетом жанрово-родовой специфики	4	
12.	Особенности стилового анализа художественного произведения	2	
13.	Традиционные виды анализа художественного произведения	2	
14.	Инновационные виды анализа художественного произведения	4	2
15.	Художественное произведение в литературоведческом контексте: к вопросу о целостном анализе	2	2
16.	Культурологический подход к изучению художественного произведения	2	
Усього		38	8

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Есин А. Принципы и приемы анализа литературного произведения: Учебное пособие. М. : Флинта: Наука, 2010. 237 с.
2. Крупчанов Л. Теория литературы. М. : Наука; Флинта, 2012. 428 с.
3. Литературная энциклопедия терминов и понятий. Под ред. А. Николюкина. М., 2001. 604 с.
4. Мещеряков В., Козлов А. Основы литературоведения: Учебное пособие для студентов педагогических вузов. М. : Наука, 2003. 365 с.
5. Прозоров В., Елина Е. Введение в литературоведение. М.: Наука; Флинта, 2012. 346 с.
6. Пронин В. Теория литературных жанров: Учебное пособие. М., 2009. 298 с.
7. Романова Г. Практика анализа литературного произведения. М.: Наука; Флинта, 2006. 304 с.
8. Турышева О. Теория и методология зарубежного литературоведения. М. : Наука, Флинта. 2012. 406 с.
9. Тюпа В. Анализ художественного текста. М. : Академия, 2006. 198 с.
10. Фесенко Э. Теория литературы: Учебное пособие. М., 2005. 376 с.
11. Хализев В. Основы теории литературы. М. : Академия, 1998. 564 с.
12. Эсалнек А. Теория литературы. М. : Наука; Флинта, 2010. 487 с.

Додаткові:

1. Волков И. Литература как вид художественного творчества. М. : Наука, 1985. 385 с.
2. Гачев Г. Содержательность художественной формы. Эпос. Лирика. Театр. М. : Просвещение, 1988. 308 с.
3. Гиршман М. Литературное произведение: Теория художественной целостности. М. : Языки славянской культуры, 2008. 412 с.
4. Головки В. Герменевтика литературного жанра. М.: Наука; Флинта, 2012. 175 с.
5. Зинченко В., Зусман В., Кирнозе З. Литература и методы ее изучения. Системно-синергетический подход. М.: Наука; Флинта, 2011. 289 с.
6. Минералова И. Анализ художественного произведения. Стиль и внутренняя форма. М.: Наука; Флинта, 2011. 215 с.
7. Фоменко И. Практическая поэтика: Учебное пособие для студентов филологических факультетов вузов. М., 2006. 236 с.
8. Холшевников В. Стихovedение и поэзия. Л., 1991. 362 с.